

יחלוק על המימרא ההיא, ינקוט לשון שונה במימרא האחרת ועוד²². דבר זה בוודאי יחדד עוד יותר את עומק ההבנה הן של דרכי הבבלי והן של דרכי הירושלמי – דרכי התלמודים.

קנקן חרש מלא ישן

אתם, הלומדים בספר זה, בוודאי תמצאו בו חידושים רבים. אך אני, המלקט, לא חידשתי בו מאומה מסברתי. לית ביה מדגרמי כלום. אני רק ליקטתי מדברי התלמודים²³, ביררתי והרקדתי ונתתי לפניכם מה לאכול, הרמתי את החרסים והראיתי לכם את המרגליות²⁴, והבוחר יבחר מה לקרב ומה לרחק²⁵.

אנא לא חכימאא אנא, ולא חוזאה אנא, ולא יחידאה אנא, אלא גמרנא וסדרנא אנא²⁶. ותפילתי לפני נותן התורה שאזכה לקיום המשך המימרא – "וכן מורין בבי מדרשא כוותי".

²² ואין צריך לומר שיש לבדוק זאת בדברי הירושלמי (כגון ע"י הציונים שביפה עיניים) ולא שייך להסתמך בזה רק על הסברא והניסיון, כדברי הרמב"ם "אין המציאות נמשכת אחרי הסברות, אלא הסברות הנכונות נמשכות אחר המציאות" (מורה נבוכים ח"א פרק עא).

²³ כאן המקום להעיר שבדברי התלמודים שהבאנו השתמשנו בנוסח ללא שיבושי הצנזורה.

²⁴ גם בעניין טעמי החילוקים בין התלמודים, לא חידשתי חידושים מדעתי, אלא הבאתי טעמים המבוססים על דברי המפרשים, או דברים פשוטים שאינם בגדר חידוש.

²⁵ ואף ציינתי ליוצאים מן הכלל, למען יהיו לעיני הלומד ויוכל לשוקלם במאזני צדקו, וכל הרוצה להשיב יבוא וישיב.

²⁶ הגמרא (עירובין נג.) עוסקת בקטנותו מול הדורות הקודמים, וז"ל: "אמר רבי יוחנן: ליבן של ראשונים כפתחו של אולם, ושל אחרונים כפתחו של היכל, ואנו כמלא נקב מחט סידקית וכו'. אמר אביי: ואנן כי סיכתא בגודא לגמרא. אמר רבא: ואנן כי אצבעתא בקירא לסברא. אמר רב אשי: אנן כי אצבעתא בבירא לשכחה". גמרא זו הביאה מדבריהם של ארבעה אמוראים: רבי יוחנן, אביי, רבא ורב אשי. ונשאלת השאלה – הרי יסוד ברור ומוסכם על הכל, שהענווה נצרכת ללימוד התורה. אנו אומרים בכל יום "נפשי כעפר לכל תהיה" ורק לאחר מכן "פתח ליבי בתורתך", וכדברי הירושלמי (שבת פ"א ה"ג [ח:]): "מה שעשת חכמה עטרה לראשה, עשת ענוה עקב לסולייסה (לסולייטה)". אם כן מדוע מכל האמוראים נתייחדו דווקא ארבעה אלו?

התשובה היא, שהשותף לארבעתם הוא, שהם אלו שבנו את יסודות התלמודים, שדנים מעמיקים ומפלפלים בדברי קודמיהם התנאים: רבי יוחנן חיבר את (יסודות) התלמוד הירושלמי, רב אשי חיבר את התלמוד הבבלי, ואביי ורבא הרחיבו את הפלפול הבבלי (שעל שמם סוגיותיו מכונות "הוויות דאביי ורבא"), ואכן בעיקר מתקופתם החל החילוק הבולט בין הפלפול בבבל לבין הלימוד בארץ ישראל, כפי שהערנו במבוא פרק א סוף אות א).

ודווקא אלו, שהרחיבו את השקלא וטריא בדברי התנאים, דווקא הם ראו את הצורך להדגיש את קטנותם ביחס לדורות הקודמים. שכן עלול חלילה להיווצר בטעות רושם אצל הלומדים, שהדיון בדברי התנאים מגדיל את העוסקים בו ביחס לתנאים עצמם, שאנו דנים בדבריהם. לכן דווקא רבי יוחנן, אביי, רבא ורב אשי הם שהדגישו שאדרבה, דיונים אלו נובעים מקטנותנו ביחס לדברי התנאים.

וכן הצורך גם אצל המעמיקים בחילוקים שבין הבבלי לירושלמי, להבין ולהדגיש שדיונים אלו נובעים מקטנותנו ביחס לאמוראי ארץ ישראל ובבל, כנגד המשתדל לאחוז בשיפולי גלימתו של הענק. ואם